

Eduskunnan talousvaliokunnalle
TaV@eduskunta.fi
U kirjelmä U 26/2022 vp

VTT:n lausunto valtioneuvoston kirjelmään eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rakennusten energiatehokkuudesta

Euroopan parlamentin ja neuvoston 15.12.2021 päivätty ehdotus pitää sisällään sekä uudisrakentamiselle että olemassa oleville rakennuksille EU tasolla yhteisiä sitovia, joko numeerisin arvoin tai laadullisin määrittelyin esitettyjä vaatimuksia. VTT on valtioneuvoston kanssa samaa mieltä siitä, että kansallinen toimivalta ja liikkumatila tulee säilyttää sen sijaan, että vaatimukset saneltaisiin yhteisinä kaikille EU jäsenvaltioille.

Primäärienergian kulutuksen numeeriset raja-arvot on asetettu mm. päästöttömiksi tulkittaville rakennuksille. Suomi sijoitetaan pohjoismaiseen ilmastovyöhykkeeseen yhdessä Viron, Latvian, Liettuan ja Ruotsin kanssa. Suomen rakennuksista 100 % sijaitsee pohjoisemmassa kuin Baltian maiden rakennukset ja 80 % pohjoisemmassa kuin Ruotsin rakennukset. Suomen lämmitystarve on 30–50 % suurempi kuin muissa pohjoismaisen ilmastovyöhykkeen maissa. Pohjoismaiset vaatimukset ovat suurimmalle osalle Suomea merkittävästi tiukemmat kuin muille saman ilmastovyöhykkeen maille.

Primäärienergia ei ole pelkästään fysiikan lakien mukainen suure. Maantieteellisen sijainnin lisäksi primäärienergiaan vaikuttavat kansalliset ominaispiirteet, esimerkiksi energiajärjestelmät, energialähteet sekä energiapolittiset linjaukset. Nämä otetaan huomioon energianmuotokertoimilla. Edellä esitetyistä syistä on hyvä, että valtioneuvosto korostaa kansallista toimivaltaa primäärienergiankulutuksen sitovien enimmäisarvojen määrittämisessä EU:n asettamien raja-arvojen sijaan.

Rakennusten energiatehokkuuden ja primäärienergiankulutuksen arviointiin käytetään energiatodistuksia. Suomen energiatodistuksissa energiankulutukseen lasketaan tilojen ja ilmanvaihdon lämmitys, jäähdytys, käyttöveden lämmitys, taloteknisten laitteiden sähkö, valaistus ja kuluttajalaitteiden sähkönkulutus. Koko energiankulutuksen kattava käytäntö on rakennusten energiatehokkuusdirektiivin mukainen, mutta haaste direktiiviehdotuksen toimeenpanossa kasvattaessaan rakennuskohtaisiksi luettavaa energiankulutusta ja ilmastopäästöjä.

Primäärienergian kulutuksen suhteen päästöttömän rakennuksen määritelmä viittaa vahvasti ainoastaan rakennuksen lämmittämiseen, mahdollisesti mukaan lukien käyttöveden lämmitys. Ehdotuksessa painotetaan, että uusiutuvan energian käyttö ja tuotanto tulisi olla vuositasolla tasapainossa. Koko rakennuskannan mittakaavassa tämä ei nykyteknologioin onnistu Suomessa. On hyvä, että valtioneuvosto muistuttaa tästä realiteetista ja esittää, että rakennuksen energiahuoltojärjestelmä tulee voida tukeutua myös yleiseen verkkosähköön ja kaukolämpöjärjestelmiin.

Pohjoisen sijainnin suomalaiset rakennukset ovat lähtökohtaisesti energiatehokkaita ja tästä syystä Suomen rakennuskannasta vain pari prosenttia sijoittuu heikoimpaan energialuokkaan G. Direktiiviehdotuksen mukaan G luokkaan olisi pakotettava 15 % rakennuksista ja EU

beyond the obvious

antamassa aikataulussa nämä rakennukset olisi perusparannettava asteittain energia-luokkaan E. A luokan varaaminen nollapäästörakennuksille voi nostaa tavoitetason energialuokaksi D. Suomessa on ollut ja on edelleen käynnissä mittava aluerakenteen ja julkisten palvelujen rakenteen muutos. Niiden myötä tyhjilleen on jo jäänyt kymmeniä prosentteja Suomen asunto- ja palvelurakennuskannasta. On erittäin suuri riski, että EU määrittelemään 15 % joukkoon kuuluisi sekä tyhjiä rakennuksia että käytössä olevia rakennuksia, joiden korjaamisen tuottamia päästöjä ei ennätetä kompensoida tai investointia maksaa takaisin ennen rakennuksen jäämistä vaille vakinaista käyttöä. On hyvä, että valtioneuvosto kyseenalaistaa tämän pakotetun 15 % vaatimuksen ja on kirjelmässään muistuttanut sen olevan ristiriidassa hyvän, ekotehokkaan ja kustannustehokkaan kiinteistöpidon kanssa.

Pakotettujen toimenpiteiden sijaan valtioneuvosto kannattaa direktiivin ehdotusta perusparannussuunnitelmasta, joka kuvaa, miten olemassa oleva rakennuskanta saavuttaa EU:n ilmastotavoitteet. Suomen vuonna 2020 valmistunut Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020–2050, sen määrälliset ja laadulliset välitavoitteet sekä tiekartta täyttävät jo nyt direktiivin sisällölliset vaatimukset ja pitkälle myös ilmastotavoitteet. Suomen strategiatyö osoittaa sen, että sisältö syntyy parhaiten kansallisesti yhteistyössä sidosryhmien kanssa. EU maiden vertailukelpoisuuden takia tarvitaan yhteisiä puitteita, jonka valtioneuvosto kirjelmässään tuonutkin esille.

Valtioneuvosto on ottanut myönteisen kannan perusparannuspassiin, mikäli se voidaan tuottaa kansallisesti. Suomessa on pitkäjänteisesti kehitetty ja käyttöön otettu julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä useita kokonaisvaltaista kiinteistönpitoa tukevia työkaluja. On ehdottomasti viisasta täydentää näitä energiatehokkuuden näkökulmasta, kuin tuoda kokonaan uusi, irrallinen yhteen kiinteistönpidon osa-alueeseen keskittyvä uusi työkalu.

Valtioneuvoston esittämä liikkumavara sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen velvoitteissa on ehdottomasti tarpeen, jotta voidaan ottaa huomioon kansalliset piirteet esimerkiksi asuntokannan hallinnassa. Tarkat vaatimukset voisivat johtaa vanhanaikaisiin ratkaisuihin ja veisivät mahdollisuuden tulevaisuuden innovatiivisilta ratkaisuilta.

Kantaa automaatiojärjestelmiin tulee tarkentaa asuinrakennusten osalta korostamalla, että valtioneuvosto voi hyväksyä vaatimuksen ei-asuinrakennusten lisäksi uusille- ja laajamittaisesti korjattaville suurille asuinrakennuksille. Lämmitys- ja ilmastointijärjestelmien tarkastusten sijaan Suomessa on käytössä vaihtoehtoinen tapa saada aikaan yhtä suuri energiansäästö. Syynä tähän on se, että pakolliset tarkastukset tulisivat maksamaan enemmän kuin niillä saavutettaisiin energiakustannusten säästöä. Valtioneuvoston kanta on, että jatkossakin tarkastukset olisi voitava korvata vaihtoehtoisin toimenpitein. Tämä kanta on ehdottomasti kannatettava jo siitäkin syystä, nykyisten järjestelmien tarkastaminen vaatii erityisosaamista, joka on syytä käyttää energiatehokkuuden parannushankkeissa.

Energiatehokkuus on yksi rakennuksen olennaisista teknisistä vaatimuksista ja kuuluu rakennus-, kiinteistö- ja talotekniikan koulutukseen kaikilla koulutusasteilla. Irrallisten koulutusten ja sertifiointien sijaan energiatehokkuuteen liittyvä koulutus ja osaaminen on oltava saavutettavissa olemassa olevalla koulutusjärjestelmällä, kuten valtioneuvosto kirjelmässään toteaaakin.